

- aflevering 1 : de PEPERBUSSE (jg.2, nr.1, pp. 2-6)
aflevering 2 : de KONINGINNEKAPEL 1 (jg.2, nr. 2, pp. 19-21)
aflevering 3 : de KONINGINNEKAPEL 2 (jg.2, nr. 3, pp. 39-42)
aflevering 4 : de NEOGOTIEK (jg.2, nr.4, pp. 55-58)
aflevering 5 : BOUWGESCHIEDENIS St.-P&P (jg.3, nr.3, pp.64-71)
aflevering 6 : BESCHRIJVING St.-P&Pkerk (jg.4, nr.1, pp.03-08)

AFLEVERING 7 : BESCHRIJVING VAN HET MEUBILAIR

Wellicht valt het niet onmiddellijk op of misschien juist wel maar in zijn geheel is het kerkinterieur vrij sober wat het meubilair betreft. De weinige stukken meubilair vallen niet direct op daar ze veeleer versmelten tot een eenheid met het kerkgebouw. Deze eenheid tussen meubilair en architecturale konstruktie vindt zijn verklaring in het feit dat architect dela Censerie ook het meubilair ontworpen heeft.

Achtereenvolgens bespreken we de meubels, de beelden, het koperwerk, de reliekschrijnen en het orgel.

1. DE MEUBELS

a) de biechtstoelen

De biechtstoelen die zich bevinden tegen de muren van de zijbeuken werden ontworpen door architect dela Censerie. De uitvoering ervan gebeurde door de Bruggeling Dewispelaere. Ze zijn vervaardigd uit eik en versierd met engelenfiguren. Ze dateren van omstreeks 1904 en zijn in neogotische stijl.

b) de preekstoel

Dit zeer mooi stuk werd eveneens ontworpen door dela Censerie. De realisatie ervan is het werk van de Antwerpse steenkapper Pierre Peeters. Zijn naam vinden we trouwens terug op de voet van de kansel die vervaardigd is uit marmer van Ancy en arduin. Hij dateert van 1901-1904 en is neogotisch van stijl.

c) het huidige dienstaltaar

Dit altaar is een gedeelte van de vroegere kommuniebank afkomstig uit de Kapucijnenkerk van Oostende. Hij is gemaakt van eik en dateert uit het begin van de 18de eeuw. Vooraan zien we een voorstelling van het Heilig Lam uit de Apocalyps.

d) de koorlessenaars

In de kerk staan er 2 exemplaren. De eerste koorlessenaar toont ons een pelikaan met opgetrokken vleugels die met zijn snavel zijn hart doorboort om zijn jongen te voeden met zijn bloed. De stam rust op een voetstuk bestaande uit 3 liggende leeuwen. Hij dateert uit de 20ste eeuw en is vervaardigd uit

messaging. De stijl is eveneens gotisch.

De tweede koorlessenaar heeft een andere compositie die blijkbaar niet zo frekvent voorkomt als de eerste. De stam bestaat hier uit een engeltje staande op een wereldbol. Op zijn schouders rust een adelaar met opengespreide vleugels. De poten van de voet zijn uitgewerkt in de vorm van dolfinen. De lessenaar, daterend uit de 19de eeuw, is gemaakt uit eikenhout en meet 144 cm.

e) de zijaltaren

Tegen de westwand van de dwarsbeuk zien we aan weerszijden van het koor twee naast elkaar geplaatste zijaltaren. Ze werden gemaakt door een zekere Baeyts. Het gaat om 4 identieke altaartypes. Boven de altaartafel zien we centraal in een gotische architecturale nis of kapel het beeld van de heilige aan wie het altaar gewijd is. Links en rechts van het beeld zien we een scène uit hun leven.

Uiterst links van het koor is het altaar gewijd aan de heilige Franciscus. Het altaar ernaast is gewijd aan Maria. In plaats van taferelen zijn hier echter beelden aangebracht, twee aan elke zijde van het Mariabeeld.

Uiterst rechts van het koor is het altaar gewijd aan Sint-Jozef. Links van het beeld zien we een voorstelling van de vlucht naar Egypte. Rechts zien we een huiselijke scène: Maria met de jonge Jezus en Jozef in z'n atelier. Naast het altaar van Sint-Jozef hebben we nogmaals een altaar gewijd aan de maagd Maria. Links van het beeld zien we een voorstelling van de Annunciatio (= boodschap aan Maria). Rechts zien we Christus die Maria kroont (= Maria Hemelvaart).

f) de kommunielbanken

Voor de zijaltaren van de heilige Franciscus en St.-Jozef zien we nog de oorspronkelijke kommunielbanken. Het gaat om stenen kommunielbanken gedragen door twee geknielde engelen. De gebruikte steensoort is marmer van Echaillon. Ze werden gemaakt door J. Gerrits uit Antwerpen en dateren van omstreeks 1905.

Voor de ander zijaltaren zien we een houten kommunielbank, telkens bestaande uit 2 eiken panelen. Ze dateren van het midden van de 19de eeuw.

De kommunielbank voor het hoofdaltaar is ten gevolge van de vernieuwde liturgie verdwenen. Naar het schijnt was het een houten kommunielbank samengesteld uit 8 eiken panelen uit de 17de eeuw.

GEZICHT OP DE RECHTERDWARSBEUK MET HET ZIJALTAAR GEWIJD
AAN DE MAAGD MARIA, MET LINKS HET TAFEREEL "BOODSCHAP
AAN MARIA" EN RECHTS "MARIA HEMELVAART".

g) het vroegere dienstaltaar

Het oorspronkelijke dienstaltaar werd ontworpen door dela Censerie. Het is echter nooit volledig gerealiseerd geweest ten gevolge van het overlijden van de architect. Toen hij overleed in 1909 waren slechts de altaartrappen en het altaarblad voltooid. Op het altaarblad moest normaal een retabel komen geschraagd door zuilen met schachten in gele Lamartine-marmer en basissen en kapitelen in een Italiaanse marmersoort. Het achterpaneel zou van wit marmer zijn waarin de attributen van de patroonheiligen waren aangebracht. Voor Petrus waren dat de twee sleutels, voor Paulus een zwaard. Van dit oorspronkelijk ontwerp werd uiteindelijk niets meer gerealiseerd. Na de dood van dela Censerie worden de werken overgenomen door architect Viérin uit Brugge. Hij stapt af van het monumentaal altaarconcept en geeft de voorkeur aan een eenvoudiger versie. Pas in 1913 wordt het altaar voltooid. Veel is er niet meer bijgekomen.

Alleen een tabernakelkast met daarop een koperen ornament. De koperen elementen werden gemaakt door Wilmotte uit Luik, de rest door Peeters uit Antwerpen.

Wanneer er van buiten uit kritiek werd geuit op het feit dat architect dela Censerie geen monumentaal altaar had voorzien voor zijn nieuwe kerk dan meen ik te mogen zeggen dat deze kritiek onterecht was, in die zin dat ze aan de verkeerde persoon gericht is. Het monumentaal altaar was voorzien maar het was architect Viérin die koos voor een kleiner altaarontwerp.

h) het koorgestoelte

Het eiken koorgestoelte, daterend van 1901-1905 is van de hand van Baeys. De leuning van de banken zijn versierd met allerlei figuurtjes. We zien een monnik, de duivel, diverse monsters en lelijke oude mensen. Ze symboliseren het lelijke rondom het altaar waar liturgisch gezien iets moois gebeurt. De houten skulptuurtjes zijn van hoogstaande kwaliteit.

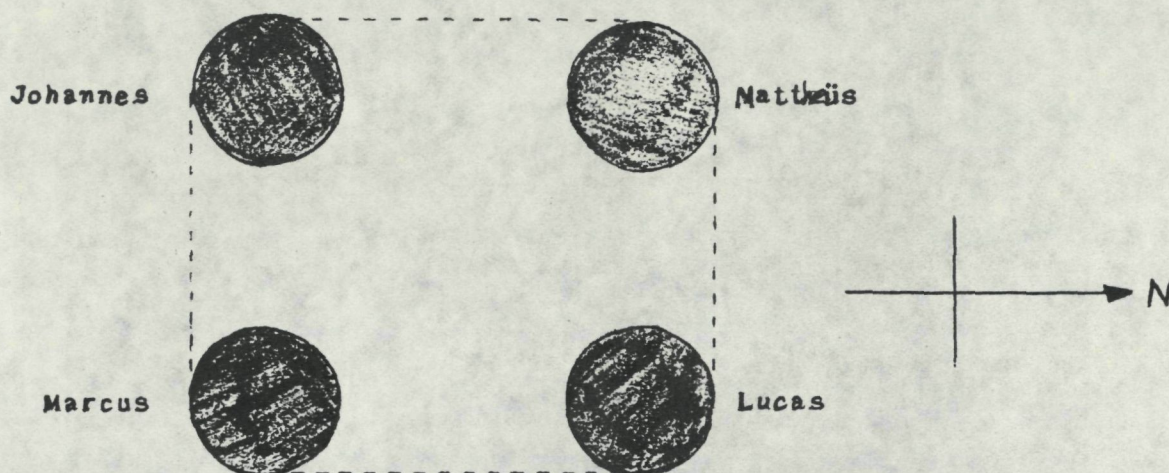
2. DE BEELDEN

a) eerste ensemble

Dit zijn drie beelden in de oostgevel. Ze werden al uitvoerig besproken.

b) tweede ensemble

Dit ensemble bestaat uit 4 beelden. Het zijn de vier evangelisten op vieringspijlers. Ze zijn het werk van Braecke en dateren van 1901-1905. Het zijn grote beelden met een lengte van 250 cm. Het gaat om monolieten, dit wil zeggen dat elk beeld gekapt werd uit één steenblok. De gebruikte steensoort is "pierre blanche", de normalesteen soort voor kerkbeelden. Deze evangelisten staan op een sokkel waarop hun naam alsook hun symbool staan afgebeeld : Lucas = gevleugelde stier, Marcus = gevleugelde leeuw, Mattheüs = mens en Johannes = adelaar.

c) derde ensemble

Het gaat hier om de veertien staties van de kruisweg. Ze zijn het werk van J. Gerrits uit Antwerpen. De staties zijn uit "pierre blanche" en zijn van het type "en savonnière". Hun uitvoering is perfect maar ze missen enige originaliteit, waardoor de reliëfs niet bezielen.

d) vierde ensemble

Het gaat om twee beelden, weer de heiligen Petrus en Paulus, die opgesteld staan boven de ingang van de koninginnekapel. Ze werden besproken in de aflevering over het praalgraf van koningin Louise-Marie d'Orleans.

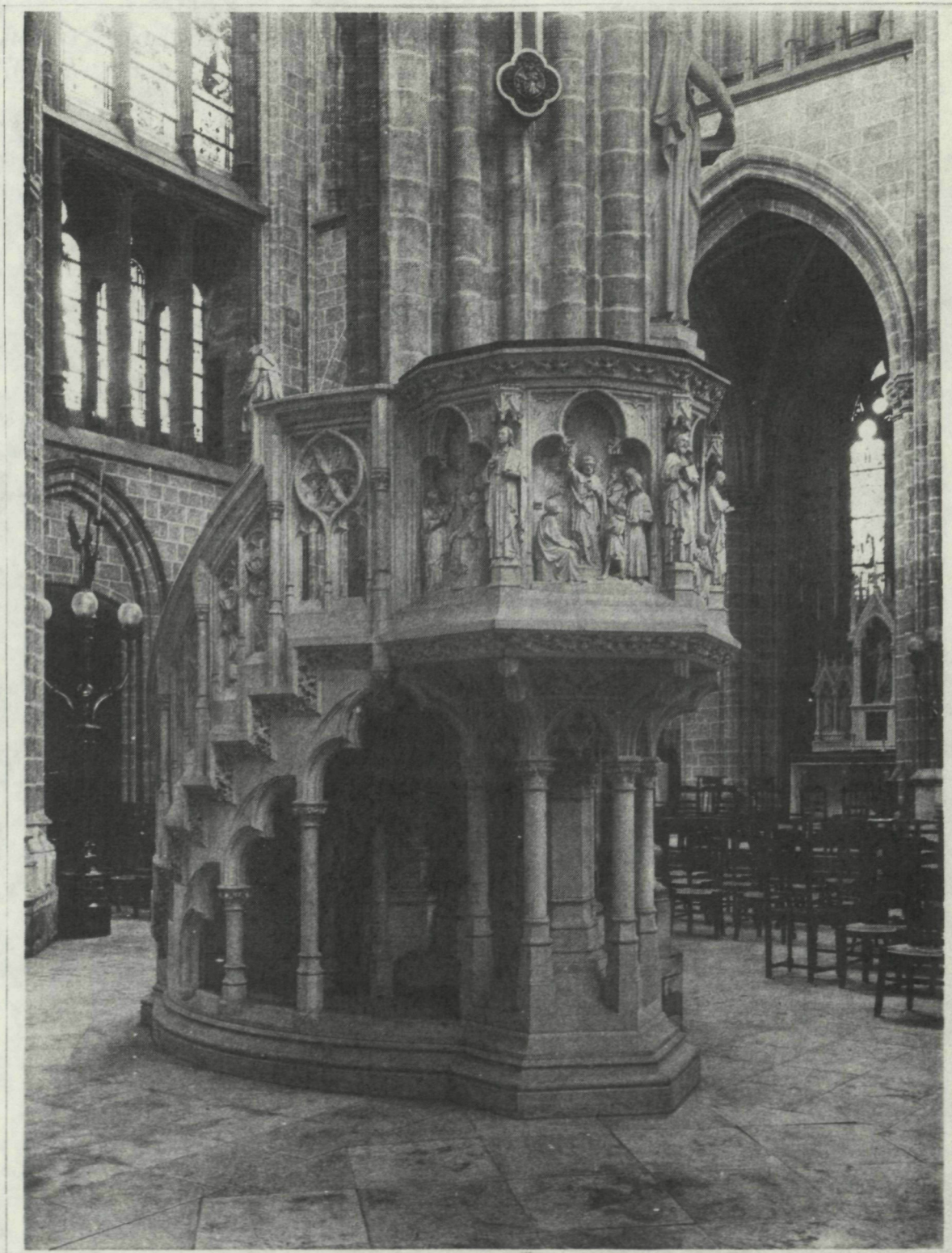
3. HET KOPERWERK

a) de koperen kandelaars

De vierentwintig koperen kandelaars uit de kerk zijn het werk van Wilmotte uit Luik.

b) de paaskandelaar

Deze kandelaar uit messing met een hoogte van 175 cm dateert uit het eerste kwart van de 20ste eeuw en is neogotisch van stijl.

NEOGOTISCHE PREEKSTOEL, ONTWERPEN DOOR ARCHITECT
DELA CENSERIE EN VERVAARDIGD DOOR DE ANTWERPSE
STEENKAPPER PIERRE PEETERS.

c) de luchters

In de kerk hangen zes luchters, vijf kleine en één grote. Deze koperen luchters dateren van 1901-1905. Ze zijn versierd met wapenschilden. We zien onder andere het wapenschild van de stad Oostende alsook het schild van Mgr. G.J. Waffelaert, 22ste bisschop van Brugge, die de kerk inwijdde in 1905.

d) de standaarden

In het koor van de kerk staan zes standaarden opgesteld. Ze zijn bovenaan bekroond met een engel die een voorwerp in de handen houdt. De stam van de standaarden is identiek aan deze van onze koperen koorlessenaar. Ze moeten dan ook beschouwd worden als één ensemble, daterend uit de 20ste eeuw en in neogotische stijl.

e) de doopvont

Deze neogotische doopvont in geel koper dateert uit het eerste kwart van de 20ste eeuw.

4. DE RELIEKSCHRIJNEN

In de kerk zijn vier reliekschrijnen aanwezig. Het oudste dateert van de 2de helft van de 17de eeuw. Het gaat om een zilveren schrijn dat een reliek bevat van het Heilig Kruis. Een tweede schrijn, eveneens van zilver, dateert van de 1ste helft van de 18de eeuw en bevat een reliek van de heilige Laurentius.

Het derde reliekschrijn dateert eveneens uit de 1ste helft van de 18de eeuw en bestaat uit geschilderd en verguld hout. Het bevat een reliek van de heilige Petrus.

Het vierde en laatste schrijn bevat een reliek van de heilige Rochus van Montpellier. Het dateert van de 2de helft van de 18de eeuw - begin 19de eeuw. Net als de vorige gaat het om een gepolychromeerd en verguld schrijn.

Sint-Laurentius was diaken te Rome onder keizer Valerianus. In 258 werd hij gevangen genomen en gemarteld. Hij onderging de vuurdood op een gloeiend rooster. In heel het Westen werd hij al vroeg vereerd en in verband met zijn marteling wordt hij aanroepen bij brandwonden en brandgevaar. Zijn feestdag is op 10 augustus. Zo worden vallende stenen op zijn feestdag sint-laurentiustranen genoemd. Hij werd begraven in de basiliek van Rome, de San Lorenzo fuori le mura.

Rochus werd geboren omstreeks 1295 te Montpellier in Zuid-Frankrijk. Hij kwam uit een vrome familie maar werd al zeer vroeg wees. In 1317 vertrok hij als pelgrim naar Rome. Onderweg verpleegde hij veel pestlijders en werd op zijn terugweg in 1320 zelf door de pest aangetast in Piacenza. Op wonderlijke

wijze, doordat een hond steeds brood kwam brengen, werd hij in zijn eenzaamheid gesterkt en genas hij van de pest. Bij zijn terugkeer in Montpellier werd hij gevangen genomen, omdat hij beschuldigd werd van spionage. Na vijf jaar gevangenschap stierf hij in 1327. Zijn verering verbreidde zich snel in de 15de eeuw, vooral nadat zijn relikwieën (door diefstal?) in 1485 naar Venetië werden overgebracht.

Die verbreiding geschiedde vooral langs twee wegen : die van de Venetiaanse handel en die van de pestepidemieën die in die tijd heersten, daar Sint-Rochus vooral i.v.m. de pest werd aanroepen

5. HET ORGEL

Het orgel dateert van 1907, althans werd het in dat jaar ingehuldigd. Het werd gefabriceerd in de Brusselse werkhuizen van Pierre Schijven.

Het instrument heeft drie handklavieren, één voetklavier en vijfenveertig registers. De kostprijs bedroeg 50 000 Belgische franken (45000 voor het orgel en 5000 voor de orgelkasten). In de jaren vijftig onderging het orgel een aantal veranderingen en aanpassingen. De orgelkasten werden veranderd en het orgel zelf werd omgebouwd volgens het elektro-pneumatisch systeem.

Dat onderhoud van het orgel gebeurt door de firma Loncke uit Esen. Hier kan een vrij tragische anekdote aangehaald worden. Eind WO II kreeg het orgel een grondige onderhoudsbeurt toen een schip volgeladen met munitie in de haven ontplofte. De knal was zo hevig dat de brandramen van de kerk aan diggelen sprongen. Het orgel stak vol glasscherven met als gevolg dat de firma Loncke helemaal opnieuw kon beginnen. De kostprijs van deze nieuwe onderhoudsbeurt bedroeg zomaar eventjes 210 834 Belgische franken.

Van de organisten van de St.-Petrus- en Pauluskerk mag Leandre Vilain gerekend worden tot de befaamdste. Geboren te Trazegnies op 26 februari 1866 was hij afkomstig uit een bescheiden familie. Zijn vader was werkmeester in een koolmijn in Courcelles. De jonge Leandre had duidelijk muzikale aanleg. Hij volgde dan ook les aan de Mechelse muziekacademie en later aan het Brusselse conservatorium, waar hij in 1889 zijn orgelstudies beëindigde. In 1890 kwam hij naar onze badstad daar hij gesolliciteerd had voor de vacante betrekking van organist. Gedurende vijftig jaar, van 1890 tot 1940 was hij organist van de St.-Petrus- en Pauluskerk. Toen in 1940 dit jubileum werd gevierd, werd een gedenkplaat in de onderbouw van het orgel aangebracht

"1890 jubileum 1940"
Meester Leandre Vilain
bespeelt den orgel der
SS Petrus en Pauluskerk
met een buitengewone
maestro sedert een halve eeuw.
God spare hem

de 3de van de lentemaand 1940

Leandre Vilain was iemand van groot aanzien. Hij was tevens professor aan het Koninklijk Conservatorium van Gent en de organist van het Kursaal van Oostende. Men deed ook maar al te graag beroep op zijn groot talent om nieuwe orgels in te huldigen. Ongetwijfeld zal hij dan ook een grote bijdrage geleverd hebben tot het ontwerpen van het huidige kerkorgel.

6. GEDENKPLAAT WO I

Rechts van het zijaltaar gewijd aan Sint-Jozef zien we een grote gegraveerde koperen plaat, geplaatst in een kader van "pierre blanche". Op de plaat lezen we de namen van de gesneuvelde soldaten en parochianen uit de eerste wereldbrand. Het stenen kader rond de plaat is voorzien van een reliëfdecoratie. Het werd gerealiseerd door Pierre Dewispelaere. Op de zijkanten staan de heiligen Petrus en Paulus afgebeeld, staande in een gotische nis of kapel. De bovenrand toont ons twee zwevende engelen die een gekroond Belgisch wapenschild dragen. Op de tekstband lezen we "Eendracht maakt Macht".